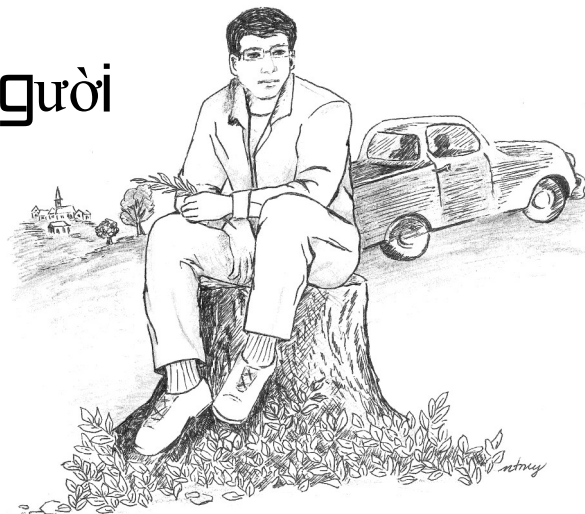

Chuyện Chuột và Người

Lời mở đầu:

Tôi viết mẫu truyện ngắn với tựa đề "Chuyện Chuột Và Người" dưới đây đến các bạn học của tôi hồi đầu năm 2005 (năm con gà). Tôi gửi chuyện này đến các bạn đồng môn Trần Lục / Nguyễn Du để ghi nhớ một buổi chiều tôi, nhà tôi và mấy người bạn ngồi coi vở kịch "Of Mice and Men" trong khuôn viên trường đại học cộng đồng Santa Ana hồi đầu tháng mười năm 2008. Không biết bạn tôi nghĩ sao về vở kịch này, nhưng đối với tôi vở kịch ấy có đạo diễn hay, diễn viên giỏi, và dựa trên một câu chuyện thật cảm động. Vì thế vở kịch rất lôi cuốn với tôi. Đúng thế, ngồi trong rạp coi kịch đang diễn ra trước mắt nhưng vở kịch đã lôi cuốn tôi về một thời xa xưa, thời tôi còn thanh niên mới lớn, mới bước chân qua ngưỡng cửa đại học, về một kỷ niệm ngày ấy có liên quan đến cuốn tiểu thuyết "Of Mice and Men" của John Steinbeck. Sau khi coi kịch xong, dưới ánh nắng vàng rực rỡ của buổi hoàng hôn, một mình lững thững bước về xe trong bãi đậu, tôi lại nhớ tới hai bài nhạc rất nổi tiếng tôi được biết đến khi đặt chân tới xứ Mỹ. Bài thứ nhất là bài "Lean On Me" của Bill Withers. Bài thứ hai là bài "You Ain't Heavy, You're My Brother" của Bobby Scott and Bob Russell, làm nổi tiếng qua ban nhạc The Hollies. Lời lẽ của hai bản nhạc này cũng hay, tôi ghi lại dưới đây:

Lean On Me:

Sometimes in our lives we all have pain
We all have sorrow

But if we are wise
We know that there's always tomorrow

Lean on me, when you're not strong
And I'll be your friend
I'll help you carry on
For it won't be long
'Til I'm gonna need
Somebody to lean on

Please swallow your pride
If I have things you need to borrow
For no one can fill those of your needs
That you don't let show

Lean on me, when you're not strong
And I'll be your friend
I'll help you carry on
For it won't be long
'Til I'm gonna need
Somebody to lean on

If there is a load you have to bear
That you can't carry
I'm right up the road
I'll share your load
If you just call me

So just call on me brother, when you need a
hand
We all need somebody to lean on
I just might have a problem that you'd un-
derstand
We all need somebody to lean on

Lean on me when you're not strong
And I'll be your friend
I'll help you carry on
For it won't be long
Till I'm gonna need
Somebody to lean on

Lean on me...

You Ain't Heavy, You're My Brother:

The road is long
With many a winding turn
That leads us to who knows where,
Who knows where
But I'm strong,
Strong enough to carry him.
He ain't heavy, he's my brother.

So on we go.
His welfare is my concern.
No burden is he to bear,
We'll get there.
For I know
He would not encumber me.
He ain't heavy, he's my brother.

If I'm laden at all,
I'm laden with sadness
That everyone's heart
Isn't filled with the gladness
Of love for one another.

It's a long, long road
From which there is no return.
While we're on the way to there.
Why not share?
And the load
Doesn't weigh me down at all.
He ain't heavy, he's my brother.

He's my brother.
He ain't heavy, he's my brother...

Hai bài nhạc này là một dấu mốc cho thời hippie của thập niên 1960-1970. Nhưng hai bài nhạc đó cũng là một dấu mốc riêng tư cho tôi. Vì cũng như câu

truyện Of Mice and Men, tôi có một người em bị bệnh tâm thần. Ngày xưa em tôi là một cậu con trai rất bảnh trai, rất dễ thương, nhưng từ ngày nó bị bệnh tâm thần em tôi thay đổi hẳn, từ hình dạng đến tính tình. Mỗi lần nhìn em tôi bây giờ, lòng tôi lại se thắt. Tôi không thể hình dung ngày xưa em tôi như thế nào. Tôi tiếc thương cho đời nó vô cùng. Tôi hy vọng trời đất cho tôi đủ nghị lực để tôi có thể nâng đỡ em tôi những khi nó cần.

God, please give me strength. He's my brother. He ain't heavy, he's my brother... Yes, he's my brother!

Chuyện chuột và người

Hôm nay ngày cuối tuần, tôi có chút thì giờ rảnh rang hơn thường lệ. Tôi xin kể hầu các bạn một câu chuyện ngắn - câu chuyện về chuột và người. Đến đây chắc các bạn tự hỏi năm nay là năm con gà, tại sao tôi lại nói chuyện chuột nhỉ? Thật ra câu chuyện này chẳng dính líu gì tới chuột và người cả. Tôi gọi tên câu chuyện này là Chuyện Chuột và Người vì nó có liên hệ đôi chút tới cuốn sách văn chương Mỹ nổi tiếng cùng đề tựa tên là Of Mice and Men của John Steinbeck. Đây là một trong những cuốn sách văn chương Mỹ đầu tiên tôi đọc trong năm đầu khi mới qua Mỹ du học. Tôi chợt nhớ tới truyện này cũng vì tuần nay con trai tôi một bữa đi học về đã lên tiếng "Bố ơi, con thấy cuốn truyện Of Mice and Men hay quá." Con trai tôi năm nay mới bắt đầu lên trung học. Cuốn truyện Of Mice and Men là một trong những tác phẩm văn chương Hoa Kỳ mà cô giáo của con trai tôi cho học sinh cô ấy đọc trong học trình khóa này. Lờn con trai tôi nói làm tôi nhớ lại một thời xa xưa khi tôi còn thanh niên. Chuyện đã hơn ba mươi năm trước, những chi tiết đã bắt đầu theo thời gian mà mờ nhạt. Tôi viết xuống những điều tôi còn nhớ, một phần để chia sẻ một câu chuyện với các bạn, một phần để ghi lại quãng đời tôi đã đi qua. Quãng đời mà sau này khi tôi càng

quên, tôi lại càng nhớ.

Năm ấy là năm 1970, lúc đó tôi khoảng 18, 19 tuổi. Lần đầu tiên xa nhà, năm đầu ở xứ người và mới bắt đầu đại học, tôi như một con chim mới xỏ lồng. Một chân trời mới mở tung trước mặt tôi. Cái gì tôi cũng thấy mới lạ. Tôi theo học ban Kỹ sư, nhưng ngoài giờ học về các môn kỹ thuật nếu có thì giờ rảnh tôi lại kiếm đọc các sách truyện của Mỹ để tự học hỏi về văn hóa xứ này. Tôi có tính tò mò, cái gì cũng muốn biết thêm. Một trong những cuốn truyện tôi đọc đầu tiên trên đất Mỹ là cuốn *Of Mice and Men* của John Steinbeck như tôi đã nói ở trên. Không phải ngẫu nhiên mà tôi chọn đọc cuốn sách này đâu. Khi mới đặt chân tới Mỹ, tôi có biết John Steinbeck là ai. Tôi chỉ nghe phong phanh ông ta là một văn sĩ Mỹ có tiếng. Lý do tôi chọn đọc cuốn sách này là vì một bữa tối tôi đi coi cuốn phim chiếu trong rạp Xi nê của trường Đại học nơi tôi đang theo học. Cuốn phim này dựa trên tác phẩm *Of Mice and Men*. Tôi không nhớ tài tử là ai đóng. Tôi chỉ nhớ tôi đã chật vật hết sức mà cũng không nghe và hiểu hết những lời đối thoại trong phim. Các bạn nhớ cho năm ấy là năm đầu tiên tôi ở xứ Mỹ. Ở Trung học bên Việt Nam, sinh ngữ chính của tôi là Anh văn và tôi cũng thuộc loại học Anh văn khá trong lớp. Thế nhưng những tháng đầu bên Mỹ tôi thật khổ sở, nghe không ra mà nói cũng không xong. Cứ ập a ập úng, ù ù cạc cạc như vịt nghe sấm. Nhiều khi tôi có cảm tưởng người đối thoại nghĩ tôi là một thằng chậm trí dở hơi như nhân vật trong cuốn truyện *Of Mice and Men* vậy. Cuốn truyện sau này được làm thành phim. Phim đã lâu đời, loại phim đen trắng. Coi phim tôi không hiểu mấy nhưng cuốn phim và tình tiết câu truyện đã hấp dẫn tôi. Tôi bèn ra thư viện trường mượn cuốn sách đó về đọc để hiểu thêm.

Mùa Hè năm đó, tôi cũng như nhiều sinh viên khác đi làm việc hè để kiếm chút tiền còm cho niên học tới. Một số sinh viên ở lại trường, xung phong vào Cafeteria của trường làm đầu bếp, hoặc rửa bát đĩa, hoặc

ngồi trông thư viện cho qua mùa Hè. Tôi thì ngược lại, tôi nghĩ mình đã đi xa để học hỏi mà cứ loanh quanh xó bếp thì biết ngày nào khôn. Bởi có lý luận càn rỡ như vậy nên tôi đã quyết định đi bán dạo sách tự điển trong mùa Hè đó. Cũng không phải ngẫu nhiên mà tôi quyết định như thế đâu. Trước Hè, một công ty chuyên về ngành bán dạo (door-to-door selling) đã đến trường đại học nơi tôi đang học và rủ rê đám sinh viên đi làm hè với nghề này. Tôi không nhớ lắm tên công ty đó là gì và không biết công ty ấy còn tồn tại cho tới ngày nay không. Hình như công ty này tên là Southeastern Publishing Company thì phải. Sản phẩm chính của công ty là Kinh Thánh, sách bách khoa toàn thư và tự điển. Công ty in sách ra rồi bán sách qua thẻ thức dùng sinh viên đi bán dạo. Gia đình tôi không theo tôn giáo nào cả, chỉ theo tổ tiên mà thờ ông bà. Kinh Thánh, kinh Phật tôi đều mù tịt nên tôi tự nghĩ mình không đi bán Kinh Thánh được. Sách bách khoa toàn thư thì nặng tay quá ai mà mang đi cho nổi. Nhưng tôi nghĩ tôi có thể đi bán tự điển. Chẳng gì từ hồi mới đặt chân lên đất Mỹ tôi đã phải tra tự điển chết thôi. Hơn nữa trong đám sinh viên đến nghe công ty thuyết trình có một anh bạn người Việt học cùng thời. Anh này khoá trước đã đi bán dạo sách tự điển. Anh cho tôi biết nếu chịu khó thì có thể kiếm tiền mùa Hè qua nghề này được. Công ty ấy cho biết những người bán hàng giỏi nhất của công ty có thể kiếm trên \$100,000 dollars một mùa Hè. Đó là những ông "tướng" đứng đầu số, dưới tướng của họ là một đám quân đi bán dạo. Quân lính ai bán được một cuốn sách thì mấy ông tướng này cũng có phần hoa hồng trong đó. Còn quân binh nhất binh nhì siêu đẳng thì chỉ có thể hy vọng kiếm được \$5,000 - \$10,000 một mùa hè là nhiều lắm. Tôi nghe mà mắt cứ hoa đi. Số tiền đó đối với tôi quá lớn, không tưởng tượng được. Tôi nhớ khi tôi mới qua Mỹ, đồ ăn uống tương đối giá rẻ mạt. Một cái hamburger chỉ có 25 xu. Một cái bánh doughnut khoảng chừng 5 xu. Ngay như xăng nhớt cũng chỉ khoảng 30 xu một gallon. Khi cần nói đến \$5,000 hay

\$10,000 dollars, tôi nghĩ nếu sau vụ hè mình làm được \$1,000 dollars thì tôi cũng đủ mãn nguyện lắm rồi.

Tôi xưa nay ở nhà là công tử bột, ngoài việc ăn và học tôi chẳng phải làm gì cả. Việc đi bán hàng chưa từng làm bao giờ, đi bán dạo lại càng không. Nhưng như tôi đã nói ở trên, tôi có tính tò mò, cái gì cũng muốn biết, muốn thử. Đã liều thì ba bấy cũng liều, tôi nhắm mắt lao mình vào nghề bán dạo tự điển mùa hè đó.

Sau ba ngày được công ty huấn luyện về nghệ thuật bán dạo (và đây là cả một nghệ thuật, lúc khác rành rang tôi sẽ kể thêm) nhóm lính bán sách dạo tụi tôi được công ty tung ra mặt trận vùng rìa của thành phố Baltimore. Nói là mặt trận thì quá đáng vì tôi có phải đánh đấm bắn giết ai đâu. Nhưng trước khi mở mùa, công ty đã nghiên cứu và chuẩn bị như trước khi làm một cuộc hành quân vậy. Tôi nói vậy thôi chứ cả đời tôi gặp vận may. Tôi chưa từng bao giờ phải cầm khẩu súng trong tay thì làm sao biết một cuộc hành quân phải sửa soạn như thế nào. Riêng về chuyện đi bán sách dạo thì trước khi ra quân, công ty cho dân sinh viên lính kiếng tụi tôi qua ba ngày boot camp như tôi nói ở trên. Mỗi người đi bán được giao cho một vùng, bản đồ ghi xuống rất rõ ràng để không ai hiểu lầm hoặc cố ý hiểu lầm mà đi bán qua vùng người khác. Địa phương công ty chọn cho người đến bán cũng được chọn lựa một cách rất khoa học chứ không phải hú họa đâu. Công ty giải thích là họ nghiên cứu demography của từng vùng. Tôi không biết dịch chữ demography ra tiếng Việt là gì, vùng nào có demographics thích hợp cho sản phẩm của công ty thì họ mới đưa người tới. Chẳng hạn họ coi xem vùng đó có nhiều trẻ con học Tiểu học hoặc Trung học cần dùng đến tự điển hay không. Rồi họ coi xem dân cư vùng đó có khá giả không. Nghèo quá thì không tốt vì dân nghèo tiền đâu mà mua sách, giàu quá cũng không tốt vì dân giàu có đầy đủ sách vở đồ đạc trong nhà đâu cần mua thêm nữa. Ngoài những

yếu tố trên, công ty bán sách còn để ý coi lại sổ sách xem lần cuối họ cho người đến bán vùng này là lúc nào. Tôi nhớ họ nói sau khi đi bán một vùng, phải năm, bảy năm sau họ mới cho người đến vùng đó bán lại. Cái này cũng thể như người làm vườn, làm ruộng vậy. Sau khi đã gặt hái xong một mùa thì công ty phải đợi năm, bảy năm cho vùng đó có gia đình mới, trẻ con mới vào tiểu học hay trung học thì mới hòng có khách hàng mới để bán sách.

Khoảng thời gian đó, kinh tế nước Mỹ đang xuống dốc. Vùng rìa thành phố Baltimore cũng vì đó mà trông nghèo nàn mệt mỏi như nhiều vùng khác trên đất Mỹ chứ không khang trang đẹp đẽ như bây giờ. Tôi không nhớ hồi đó tôi đi chuyển từ trụ sở huấn luyện của công ty tới vùng Baltimore bằng cách nào vì hồi đó tụi tôi là sinh viên ốm đói có xe cộ gì đâu. Nhiều đứa sinh viên tới vùng chỉ định để làm việc bằng cách ra đường lộ xin đi quá giang (hitchhiking). Còn tôi hồi đó chưa đủ can đảm liều lĩnh như vậy nên tôi đi cùng xe với vài người bạn sinh viên khác rồi tới nơi thì chia tiền xăng nhớt. Tôi cũng không nhớ làm sao mà kiếm được chỗ ở ngay ngày hôm ấy. Tôi chỉ nhớ tới nơi thì trời đã đứng trưa rồi. Hình như tụi tôi theo lời chỉ dẫn của công ty mà tới một nhà thờ trong vùng, rồi nhờ người trong nhà thờ giúp đỡ về chuyện kiếm chỗ ở. Cũng may là khi chiều xuống thì tôi và một anh bạn Việt Nam khác đã kiếm được phòng cho mượn từng tuần một. Mỗi người một phòng, lại ở trong tư gia của một bà góa phụ trong một khu phố yên tĩnh. Bà góa phụ chỉ cho thuê phòng thôi, còn chuyện ăn uống thì tụi tôi phải tự túc, đi ăn ngoài hay mang đồ ăn nấu sẵn về. Bà góa phụ dặn trước rất kỹ là tụi tôi muốn làm sao thì làm nhưng tuyệt đối không được nấu nướng trong phòng. Tụi tôi đồng ý liền vì tụi tôi có biết nấu ăn gì đâu. Hơn nữa cho dù có biết thì cũng không có thì giờ nấu ăn. Nghĩ lại tôi thấy thật không có cái may nào bằng cái may này. Tôi vẫn tự hỏi bữa đó nếu tôi không kiếm ra chỗ ở qua đêm thì tôi đã phải tính sao đây. Tuổi trẻ có

những liều lĩnh không thể nào hiểu nổi. Bây giờ nhìn con trai tôi có lúc làm việc nông nổi, tôi lại nhớ tới chính bản thân tôi thời trẻ và đành lắc đầu cười xoà. Đúng là bố con cá mè một lứa.

Việc đi bán sách thì cũng giản dị lắm. Bắt đầu mỗi sáng sớm, tôi giờ bản đồ ra coi hôm nay đi khu phố nào. Khu nào đã đi qua rồi thì gạch loại bỏ. Thường thường phải tính mỗi ngày đi gõ cửa chừng hai mươi nhà trở lên. Hồi đó tôi đại dốt không nghĩ ra là nên sắm một cái xe đạp để đi từ phố này sang phố khác cho dễ dàng. Đi đâu tôi cũng toàn cuộc bộ thôi. Bởi đi bán dạo như thế nên ngày nào cũng tối mịt tối mịt về tới nhà. Ăn uống vớ vẩn bữa tối cho chắc bụng rồi tôi lăn ra ngủ. Sáng sớm ngày mai lại bắt đầu chu kỳ đi bán dạo. Gặp gia đình tử tế thì họ cho vào nhà, rồi chịu khó ngồi nghe tôi tán hươu tán vượn thuyết phục họ mua một cuốn tự điển cho con em nhà họ. Nhiều gia đình đóng cửa không tiếp. Có gia đình còn xua chó ra cho tôi chạy có cờ. Những lúc như thế tôi thấy người đời sao ... tàn nhẫn quá. Tôi cố đi làm ăn lương thiện, có phải quân ăn cướp đâu mà xử tệ với tôi như vậy. Điều làm tôi ngạc nhiên là lòng tin người của những khách hàng mua sách tự điển cho tôi. Khi đi bán sách dạo, tôi chỉ có một cuốn tự điển làm mẫu, đâu có mang theo cả chồng sách được. Ngay như hàng tồn kho, tôi cũng không có. Tôi chỉ có thể hứa với khách tôi sẽ giao sách cho họ trước cuối Hè. Thế mà có người đưa tiền mặt cho tôi không chút thắc mắc. Nhìn chung, vùng nơi tôi làm việc coi bộ không khảm khá gì mấy. Dân vùng này phần đông là dân thợ thuyền lower middle class. Theo như công ty đã nghiên cứu, đây đúng là loại khách hàng dễ mua sách tự điển để giúp con em họ có phương tiện tiến thân trên đường học vấn. Tôi có đi bán dạo mới thấy rõ mình không có tài miện lưỡi của giới con buôn. Chẳng hạn tôi đến nhà một gia đình người Mỹ gốc Ý. Ông bố từ chối không mua sách, ông hãnh diện đưa lý do tại sao không mua sách tự điển của tôi, đồng thời gián tiếp khoe con mình:

“Áy con tôi mới học xong Trung học, đâu cần sách tự điển nữa. Năm nay nó vào Đại học như cậu đây. Thằng con tôi giỏi lắm, nó là đứa đầu tiên trong họ nhà tôi mà vào Đại học đấy...”

Thay vì chúc mừng ông ta, tôi lại buột miệng đánh một câu:

"Oh...I'm sorry to hear that's too bad" (Ồ ... xin chia buồn cùng ông..... thật đáng tiếc)

vì lúc đó tôi chỉ nghĩ mình vừa mất một mối khách hàng. Ông bố Mỹ gốc Ý trợn tròn xoe mắt tưởng ông ấy nghe lầmTôi vội vàng lấp bắp nói vài câu xin lỗi ông ta rồi ù té chạy ra khỏi nhà ông ấy.

Một lần khác tôi đến nhà một gia đình Mỹ đen. Như nhiều gia đình người Mỹ đen, đây là một gia đình không có người bố, chỉ còn ông bà nội trông nom vài đứa cháu. Ông già không có tiền để mua sách cho cháu, nhưng ông cố thuyết phục con gái ông ấy mua sách cho tôi. Ông nói với con gái ông:

"Con ơi, con ráng dành dụm chút tiền mua kiểu đóng trả góp cho thằng cháu nó có tự điển mà mở mang thêm kiến thức. Đừng như bố mày đây, mù chữ nên cả đời chỉ đi khuôn vác làm công cho người ta. Tao không muốn thấy thằng cháu tao rồi cũng phải vào kiếp nghèo như tao ..."

Ông vừa nói vừa đưa tay quệt giòng nước mắt rơm rớm sắp chảy dài trên đôi má nhăn nheo. Tội nghiệp ông ấy, tôi nói:

"Sir, please keep your moneyI think it's better spent elsewhere ... I don't think buying this dictionary would make any difference for your grandson " (Thưa bác, xin bác giữ tiền của bác ... tiền này dùng vào việc khác thì tốt hơn ... cháu nghĩ có mua sách tự điển cũng chẳng có ích gì cho cháu bác đâu!)

Nói xong mới biết mình lỡ lời, tôi lại phải vội vàng xin lỗi ông ấy và gia đình rồi vội vàng vàng quay trở lui.

Đi bán dạo sách tự điển như thế cho đến giữa mùa Hè thì tôi thật sự hoàn toàn thấm mệt. Bán sách chỉ vừa đủ trả tiền phòng và tiền ăn, chẳng dành dụm được gì cả. Một buổi sáng thứ sáu, tôi cố gượng kéo tôi ra khỏi giường để đi làm mà không nổi. Gân cốt đi đâu hết cả, tôi tự nghĩ tại sao mình lại hành hạ thân xác mình thế này nhỉ. Làm như trâu mà chỉ được ăn đất thì vất vả làm gì. Tôi quyết định bỏ việc ngay lúc đó. Tôi báo tin cho bà chủ nhà sáng ngày hôm ấy rồi khăn gói trở về trường.

Từ Baltimore, Maryland tôi trở về trường Đại học của tôi ở Ohio bằng cách nào? Bây giờ tới đường cùng, tôi đâm liều lĩnh. Tôi nghĩ nếu người ta đi quá giang được thì tôi cũng đi quá giang được. Tôi bèn lặn mò từ tư gia bà góa phụ ra đứng bên đường quốc lộ liên bang và đưa tay ra xin quá giang. Xe đi qua vùn vụt, nhưng chẳng thấy xe nào dừng lại. Đứng đợi vài tiếng đồng hồ giữa trời nắng chang chang tôi đã bắt đầu nản lòng chưa biết nên đi hay ở. Tôi đang phân vân tính đi ngược lại vào phố thì bất chợt có một chiếc xe cũ kỹ chạy chậm lại rồi ngừng ở bên lề đường. Mừng quá, tôi chạy vội tới chỗ xe đang đậu. Người lái xe ngoắc đầu ra hiệu cho tôi vào xe cho lẹ. Các bạn nhớ cho thuở đó và ngay như bây giờ xin đi quá giang trên quốc lộ liên bang là trái luật. Người xin đi quá giang có thể bị bắt, mà người cho đi quá giang có thể cũng bị phạt nếu cảnh sát công lộ bắt gặp.

Nhảy vội vào trong xe, tôi cảm ơn rồi rít người lái xe đã cho tôi quá giang. Ngồi yên ổn đằng sau xe tôi mới có thì giờ quan sát người lái xe và anh bạn đồng hành của ông ấy. Người lái xe tuổi trạc trung tuần, tóc đã bắt đầu hói như tôi bây giờ. Ông ta có dáng dấp rắn rỏi khỏe mạnh của một người thợ thuyền. Đôi lông mày đen đậm, cằm vuông cương nghị, có màu xanh xanh của người

chưa cạo râu. Ngược lại người bạn đồng hành ngồi bên cạnh thì lại mập tròn, trông chưa tới ba mươi tuổi. Người lái xe ít nói bao nhiêu thì anh thanh niên này nói nhiều bấy nhiêu. Anh ta cười nói huyền thuyên không ngừng. Những chuyện anh ta nói không ăn nhập gì với nhau. Ngồi ở băng sau xe, tôi cứ âm ả âm ừ qua quít cho xong chuyện.

Người lái xe vẫn chăm chú nhìn thẳng đằng trước, chỉ thỉnh thoảng mới liếc nhìn kính chiếu hậu xem tôi ra sao ở đằng sau. Cuối cùng ông ta cất tiếng hỏi tôi tính đi về đâu. Tôi trả lời tôi trở về trường tôi học ở Ohio, và nói thêm với ông ta chừng nào ông ta không còn đi cùng đường nữa thì tôi xin phép ông ta cho tôi xuống. Ông ta gật đầu cười dễ dãi:

"Thế này thì cậu may mắn lắm, vì tụi tôi cũng đi về Ohio"

Tôi nghe mà mừng rơn, vì tình cờ tôi đã xin được một chuyến đi quá giang rất dài.

Lân la, tôi hỏi thêm ông ta làm nghề gì. Ông ta trả lời ông ấy là thợ điện làm thuê ("journeyman electrician" như lời ông ta nói với tôi ngày ấy). Ở Baltimore có một chỗ thầu xây cất, họ cần thợ điện làm phụ nên ông ấy có việc ở Baltimore được mấy tháng nay. Bây giờ chỗ xây cất này gần xong, họ không cần thợ điện phụ nữa. Hết việc nên ông ta lái xe trở về Ohio. Thấy ông ta có vẻ vui tính, không nghiêm nghị như lúc mới gặp tôi bèn hỏi thêm thế người bạn đồng hành của ông có phải cũng là thợ điện làm thuê không. Ông ta lắc đầu cười buồn:

"No, he's just tagging along so I can keep an eye on him he's my brother ... he's really not capable of doing anything" (Không cậu ạ, nó đi theo tôi để tôi còn trông nó nó là em tôi ... thật tình nó chẳng làm gì được)

Liếc qua thấy người bạn đồng hành của ông

đang chăm chú nhìn ra ngoài hát nghêu ngao, ông ta hạ giọng nói thêm:

"As you can see for yourself, he's somewhat mentally retardedsomething is missing up there !" (Đây cậu thấy không ... em nó hơi bị chậm trí ... nó bị gì trục trặc trong đầu)

Nghe ông ta nói như thế tôi mới vỡ lẽ tại sao từ lúc tôi lên xe người thanh niên trẻ đồng hành ngồi trên đã ăn nói không ra đâu vào đâu, không đầu không đuôi gì cả.

Từ Baltimore, Maryland về Ohio, ông lái xe phải đi ngang qua vùng West Virginia. Như các bạn biết, West Virginia thời bấy giờ là một trong những tiểu bang nghèo nhất nước Mỹ. Trình độ dân trí cũng không cao lắm. Phần đông là thợ hầm mỏ hoặc làm công việc trang trại. Nhưng theo tôi nhớ vùng này nhiều chỗ phong cảnh đẹp vô cùng. Đường xe đi nhỏ hẹp, ngoằn ngoèo xuyên đồi băng núi. Hai bên đường cây cao thẳng tắp như muốn với tới trời xanh. Dọc đường những tán cây xum xuê làm mát rượi đường đi. Tôi ngồi đằng sau nhìn phong cảnh hữu tình mà lòng chơi vui. Nhưng có muốn để lòng chơi vui thả hồn theo mộng cũng chẳng được bao lâu. Vì cứ mỗi lần xe đi ngang qua một thị trấn nhỏ là người em đồng hành chậm trí lại kéo nài với ông anh lái xe, xin người anh cho dừng xe lại để xuống ăn. Tôi không nhớ tên ông anh người lái xe là gì, ta hãy tạm gọi ông ta là Ron. Nhưng tôi nhớ y nguyên tên người em chậm trí là Billy. Anh thanh niên trẻ tuổi Billy nói chuyện như trẻ con mới lên năm. Rất hồn nhiên nhưng cũng rất dai dẳng:

"RonRon... can we stop here? ...I'm hungry" (Anh Ron ơi ... mình ngừng đây được không? ... em đói bụng)

Ông anh lắc đầu:

"No Billy, we just ate ... we have a long way to go to get home " (Billy, mình mới ăn xong mà ... đường về nhà còn xa lắm em

oi)

Người em cười khanh khách:

"Yeah...we just ate...but I'm hungry nowRon, can we eat again ?... I'm hungry" (Ồ ... mình mới ăn xong ...nhưng em đói lại rồi ...mình ăn nữa được không anh? ...em đói bụng)

Ông anh trả lời nhẩn nại:

"No Billy, not now Not now ... next stop, OK?" (Không được đâu Billy ...lát nữa nhé trạm dừng tới, nghe không?)

Người em nói giọng phụng phịu:

"Ron...I'm hungry I would like a big cheeseburger with fries" (Anh Ron ơi ... em đói bụng ... em muốn ăn cheeseburger với khoai tây chiên)

Ông anh trả lời giọng vẫn nhẹ nhàng, nhẩn nại:

"Billy, Billy, listen to me ... next stop, OK?" (Billy, Billy, nghe anh nói đây này ... trạm dừng tới, nghe không?)

Lẽ tự nhiên lời đối thoại giữa hai anh em không hẳn là như thế, nhưng suốt dọc đường đi mấy lời đối thoại quanh quẩn lại cứ chỉ có như thế thôi. Tôi ghi đại khái theo trí nhớ của tôi để các bạn có một khái niệm tổng quát về khả năng trí tuệ khá hạn hẹp của Billy, người em chậm trí của ông lái xe. Mặc dù người em tiếp tục kỳ kèo đòi ông anh ngừng xe để xuống ăn, tôi ngạc nhiên là ông anh không hề một lần lớn tiếng gắt gỏng với em mình. Thái độ yêu thương đùm bọc của một ông anh đã lớn tuổi đối với một người em chậm trí ngây thơ làm tôi hết sức xúc động. Nhìn hai anh em này, tôi không thể không liên tưởng đến cuốn truyện Of Mice and Men mà tôi đã đọc, và đến cuốn phim cùng tên tôi đã coi trước vụ hè.

Cuối cùng khoảng 5 hay 6 giờ chiều ngày hôm đó, ông lái xe ghé vào một quán ăn bên đường để nghỉ xả hơi và ăn tối trước khi tiếp tục cuộc hành trình về Ohio. Ôi, người em chậm trí thấy xe ngừng, anh ta mừng rỡ ôm chầm lấy ông anh hôn lấy hôn để lên má chùn chụt. Người trong quán thấy cảnh lạ trở mắt ra nhìn chằm chập. Ông anh không lấy gì làm ngỡ ngàng mà vẫn thân mật quàng tay qua vai người em như thể ngày hai anh em còn nhỏ tuổi. Người đứng ngoài có thể thấy cảnh tượng khôi hài, nhưng đối với tôi đó là một bộc lộ tình yêu thương giữa hai anh em rất cảm động.

Ăn tối xong, chúng tôi lại lên đường. Ông lái xe nôn nóng muốn về đến nhà, phần nữa cũng vì muốn tiết kiệm không phải tốn tiền vào ngủ khách sạn. Ông em Billy thì sau cả buổi chiều nói chuyện huyền thuyên bây giờ đã thấm mệt nên bắt đầu ngủ gà ngủ gật. Tôi ngồi đằng sau, thu mình cho có chỗ ngả lưng. Thình thoảng tôi nói vài câu vô thường vô phật để giúp ông lái xe tỉnh ngủ. Khoảng 11 giờ đêm thì xe vào tiểu bang Ohio. Thấy đã gần về tới nhà, ông lái xe vui vẻ hẳn. Nhưng cơn vui chưa nở hết đã tàn. Vì bất chợt xe xóc lên với mấy tiếng động cơ nghe kỳ lạ rồi từ từ xe mất tốc lực. Ông lái xe nhấn ga cách mấy xe vẫn không ngừng giảm tốc lực. Cuối cùng xe thờ hất rồi dừng hẳn bên đường. Đây là đường quận lý, không còn là quốc lộ liên bang nữa, lại gần nửa đêm nên tứ bề vắng tanh không một bóng xe qua lại. Cho là xe bị ngập xăng, ông lái xe ngồi yên một lát rồi nhờ tôi ra ngoài đẩy giùm xe để lấy đà. Tôi nhanh nhẩu bước ra sau xe. Ông ta cũng mở cửa xe bước ra, một tay cầm tay lái, tay kia đẩy xe cùng với tôi. Đẩy xe chạy chừng 10 thước thì xe nổ máy. Ông lái xe nhảy lên xe rồi chạy thẳng luôn mất hút trong màn đêm. Tôi vừa ngỡ ngác, vừa điếng người không kêu được một tiếng. Các bạn chắc cũng tưởng tượng được nỗi kinh hoàng của tôi lúc đó. Một thân một mình giữa đêm khuya ở một vùng quê vắng vẻ không nhà cửa. Không những thế, tôi

còn gói quần áo để trên xe kèm theo giấy tờ và khoảng hơn 100 dollars tiền mặt của tôi nữa. Tôi dậm chân than trời, thôi rồi mình gặp quân gian manh lừa gạt cướp của mình rồi. Không một xu dính túi, lại không giấy tờ thì biết làm sao bây giờ. Tôi vừa tuyệt vọng, vừa giận đời gian manh, vừa giận mình ngu ngốc. Tôi chỉ muốn hét lên một tiếng cho đỡ hận. Nhưng cổ tôi lúc đó khô cứng, có muốn hét cũng không nổi. Trong cơn hoang mang cùng cực đó, tôi thấy từ xa có ánh đèn xe chạy ngược về hướng tôi. Tôi vội bước vào bãi cỏ bên vệ đường để tránh xe. Nhưng trong đêm khuya tối lù mù, tôi nghe thấy tiếng nói quen thuộc của ông anh và người em. Người lái xe thăng xe lại bên cạnh đường, tiếng xe vẫn nổ giòn giầm gừ. Ông ta vẫy tay nói tôi lên xe gấp vì sợ xe tắt máy bất tử lại. Ông ta xin lỗi tôi quá chừng, nói ông quên mất là có tôi đẩy xe đằng sau hồi nãy. Lúc xe nổ máy lại, ông mừng quá bèn nhảy lên xe cho xe chạy luôn. Chạy nửa chừng ông ta mới nhớ là đã bỏ quên tôi đằng sau. Thế là ông ta lại phải quay đầu xe vòng lại để đi kiếm tôi. Đêm khuya ông ta không nhớ tôi bị bỏ lại chỗ nào nên cứ phải lái xe rà rà cho tới lúc gặp lại tôi. Khỏi nói, chắc các bạn cũng biết tôi mừng hết lớn. Vừa mừng, vừa xấu hổ vì đã nghĩ xấu cho một người có lòng tốt với mình. Ông lái xe nói ông ta nghĩ xe cần phải sửa không thể đi xa hơn được nữa. Ông ta lái vào một tỉnh lỵ gần đó và thả tôi xuống một trạm xăng bên đường. Trạm xăng này đúng ra là một tiệm bán hàng vật, chỉ có một cây xăng để bán xăng cho người qua lại. Đêm đã khuya nên tiệm cũng đã sửa soạn đóng cửa. Ông lái xe bước vào tiệm xin bà chủ tiệm cho tôi ngủ nhờ trong tiệm qua đêm. Còn ông ta và người em thì phải tiếp tục kiếm chỗ đi sửa xe. Thật ngạc nhiên cho tôi, bà chủ tiệm chấp thuận dễ dàng lời yêu cầu đường đột của người lái xe và đưa tôi vào buồng trong cho tôi ngủ đỡ đêm đó. Ông lái xe sau khi sắp xếp xong cho tôi, ông chào mọi người rồi đi khuất vào trong màn đêm. Ngày hôm đó tôi mệt nhừ, nên vừa ngả lưng xuống là tôi ngủ say như chết không còn biết trời trăng chi nữa.

Hè đó, tôi đi bán sách dạo. Đứng về phương diện tài chính, hè đó là một thất bại hoàn toàn vì tôi chẳng làm được một xu teng nào. Nhưng cũng qua Hè đó, tôi hiểu rõ về tôi hơn. Tôi khám phá ra tôi không có tài miêng lưỡi khéo léo của những người buôn bán. Và cũng qua Hè đó, tôi nhận thức người ta có thể nghèo tiền bạc, nhưng chưa chắc đã nghèo tình người.

Mỗi mùa Hè sang, tôi lại chạnh nhớ đến mùa Hè đầu tiên trong đời tôi bên Mỹ. Tôi nhớ đến ông lái xe và người em chậm trí của ông ấy. Tôi nhớ đến tình thương yêu đùm bọc của hai anh em này. Tôi tự hỏi sau này họ phiêu dạt đến đâu? Và tôi lại nhớ tới câu truyện Of Mice and Men mà tôi đã đọc một thuở nào.

Nguyễn Đăng Khôi

